

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ВЖИВАННЯ КОНТАКТНОГО І ДИСТАНТНОГО ПРОСТОГО ПОВТОРУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглянуті деякі лінгвостилістичні особливості вживання контактного і дистантного простого повтору в сучасній англійській мові

Під терміном "лексичний повтор" можна розуміти два явища, в залежності від того, що ми розуміємо під мовою: мова як процес чи результат цього процесу [1:20]. Розуміючи мову як процес, можна за робочим визначенням вважати повтором (в даному випадку простим повтором) вторинне (або неодноразове) відтворення в певному відрізку мови лексичної одиниці (слова або словосполучення).

Дане визначення акцентує увагу, перш за все, на формальних категоріальних ознаках повтору. Саме з формальної точки зору повтори можна вважати тавтологічно сталими комплексами, що характеризуються певним (обмеженим) набором структур.

Ці комплекси можуть розглядатись як:

1) семантичне дублювання, яке часто ототожнюється з редуплікацією та плеоназмом:

"Well, with that Revere started moving, and, when he started to move, he moved fast." (Eleven American Stories. A Tooth For Paul Revere, p.134);

2) синтаксичне дублювання (редуплікація граматичної структури речення):

"– I thought I was doing a good deed. – Of course you did. Of course you did." (J.Steinbeck. The Winter Of Our Discontent, p.219);

3) Носії певного стилістичного значення [2:24]:

"Ellen is a girl-girl-girl and thirteen to boot, sweet and sad, gay and delicate, sickly when she needs it." (J.Steinbeck. The Winter Of Our Discontent, p.70).

Повтори не слід розглядати лише як формальну надлишковість. Вони належать до актуалізаторів експресії і виконують такі функції: 1) надання мовленню емоційної виразності; 2) інтенсифікація ознаки; 3) показник емоційного стану; 4) модальна (або моделююча) функція. [3:5-6].

Безперечно, художня значущість повтору базується на тому, що лексичний повтор містить в собі повтор фонетичний, а синтаксичний повтор підхоплює повтор словесний. Зовнішня ж гармонійність повтору приводить до стилістичного ефекту, який ми й визначаємо як естетичну експресивність.

Вивчення морфологічних значень, які передаються повтором, з позицій функціонально-семантичних полів дозволяє стверджувати, що повтор – периферійний засіб трьох функціонально-семантичних полів: аспектуальності, компаративності та нумеральності. Повтор передає категоріальні значення і входить до складу різних мікрополів: тривалості, ітеративності, процесуальності, множинності, високого ступеня якості [4:17]. Якщо за критерій брати синтаксис, то типи надлишкових конструкцій будуть такі:

1. Повне структурно-семантичне дублювання.

"First thing to do was to call Mary and tell her I had to be a little late. Yes, but hurry, hurry, hurry. News, news, news." (J.Steinbeck. The Winter Of Our Discontent, p.201)

2. Часткове структурно-семантичне дублювання з подальшим розгортанням.

"He preferred to come on innocent – innocent and perplexed, and even dumb-looking." (S. Bellow. More Die Of Heartbreak, p.7)

3. Часткове структурно-семантичне дублювання з його згортуванням [5:9-13]

"But the time ist't quite ripe yet – not quite ripe." (Eleven American Stories. A Tooth For Paul Revere, p.134)

Розуміючи мову як текст, тобто результат мовного процесу, повтором можна вважати наявність однієї й тієї ж лексичної одиниці в різних частинах одного речення, що розташовані або контактено, або дистантно. Отже, всі повтори можна умовно поділити на контактні чи дистантні.

Контактний повтор як неодноразове вживання лексем, що слідує одна за одною в межах певного висловлювання має ряд характерних ознак, а саме: 1) мінімально дворазове повторення лексичної одиниці; 2) повторювана мовна одиниця належить до лексичного рівня мови; 3) контактне розташування повторюваних одиниць; 4) непроникненість одиниці; 5) семантична цілісність одиниці; 6) граматична обмеженість повторюваних одиниць [6:117-118].

Услід за З.М. Саріною [7:8], контактним ми вважаємо повтор, при якому слова, що повторюються, ідуть одне за одним і відокремлюються розділовими знаками, а саме:

- КОМОЮ:

- "Good, good. He is a lovely boy." (E. Segal. Man, Woman and Child, p.8)
- "Dead, dead, dead. Who is dead?" (R. Aldington. Death Of A Hero, p.29);
- крапкою:
"Hullo, hullo. Hullo!" (R. Aldington. Death Of A Hero, p.30);
 - трьома крапками:
"Blue water – white sails – tennis – golf – horseback riding – driving, /.../ and kisses...kisses...kisses!" (Th. Dreiser. An American Tragedy, p.534);
 - дефісом:
"Crash, crash-crash, crash, crash-crash-crash-crash came the whizz-bangs, and the pineapple smell became stronger than ever". (R. Aldington. Death Of A Hero, p.322);
 - знаком оклику:
"Dreadful! Dreadful!" put in Samuel. "I really can't grasp it yet." (Th. Dreiser. An American Tragedy, p.121);
 - знаком питання:
"And what would the morrow's papers reveal? What? What?" (Th. Dreiser. An American Tragedy, p.66);
 - тире:
"But that's awful. You mean – you mean you own the store?" (J. Steinbeck. The Winter Of Our Discontent, p.209);
 - відсутність будь-яких знаків пунктуації (це залежить, скоріше за все, від індивідуального стилю автора):
"When we die everyone will say it was you. You You You." (Z.Smith. White Teeth, p.152).

На нашу думку, різновидом контактного повтору слід вважати також сполучення слів за допомогою службових частин мови – сполучників та прийменників:

"Millions and millions, and most of them don't know they're born yet!" (J. B. Priestley. Angel Pavement, p.17-18);

"She and her father were skiing in Switzerland, moving down a steep slope side by side with an icy wind whipping past them /.../" (S. Sheldon. Bloodline, p.72);

"It rained day after day, and week after week, untill Charles could no longer bring himself to check the weather reports." (S.Sheldon. Bloodline, p.53).

При дистантному повторі слова, що повторюються, можуть бути розділені певною синтаксичною одиницею [8:18]:

- словом:
"The menus were mats on the tables, and completely unnecessary. Ribs, ribs and ribs." (J.Grisham. The Firm, p.52);
- словосполученням:
"There seemed to be quotas for these things. There seemed to be quotas for death and starvation" (E. Doctorow. Ragtime, p.45);
- реченням:
"All right," Jake said. "All right, all right, all right, kill me, drive me crazy" (W. Saroyan. The Oranges, p.494);

- декількома реченнями або абзацом:
"He's lying, I tell you. He's lying. The sonofabitch is lying. I know he's lying." (J.Grisham. The Firm, p.255).

На думку Р.О. Лепіної, можна стверджувати, що контактність повтору у більшості випадків пов'язана з його факультативністю, оскільки контактний повтор зумовлений найчастіше стилістичними причинами. Дистантний повтор, навпаки, є обов'язковим. Під обов'язковістю повтору мається на увазі обов'язковість позиції, яка в другому реченні повинна бути заповнена або даною лексичною одиницею (суто повтор), або його заміником (займенником, синонімом тощо) [9: 6-7].

Дане твердження здається досить суперечливим, оскільки обов'язковість чи факультативність повтору для структури речення перевіряється:

1) Можливістю (неможливістю) уникнення повтору. Вилучення елементів повтору приводить, перш за все, до втрати стилістичного компоненту, завдяки якому, власне кажучи, і досягається стилістичний ефект. Порівняємо:

"He would never be able to shake it off – never, never, never." (Th. Dreiser. An American tragedy, p.51);

* "He would never be able to shake it off."

Слід зазначити, що при зменшенні кратності елементів повтору (тобто кількості повторюваних одиниць) може втрачатись композиційний та смисловий компоненти висловлювання.

"My old pie", he said. "Oh, daddy, daddy, daddy, daddy, dads, dads, dads." (F.S.Fitzgerald. *Babylon Revisited*, p.132);

* "My old pie", he said. "Oh, daddy."

2) Можливістю (неможливістю) компресії речення. Вилучення повтору з структури речення (або його компресія) приводить не стільки до втрати стилістичного ефекту чи смислового компоненту, скільки до порушення граматичної структури (особливо це стосується форм хезитації):

"I came... I came... I don't know whether I can tell you about myself or not." (Th. Dreiser. *An American tragedy*, p.492);

* "I came... that is... I don't know whether I can tell you about myself or not".

Уникнення повтору накладає певне відображення на лексичне наповнення конструкції. При компресії речення застосування лексичних одиниць з підвищеною експресивною конотацією є стилістично невиправданим:

"Coloured, Coloured, Coloured," her voice rose passionately. Her fine eyes flashed." (G.Gordon. *Let the day perish*, p.36)

* "Coloured," her voice rose passionately. Her fine eyes flashed."

У даному випадку було б зайвим говорити про факультативність чи обов'язковість повтору, оскільки компресія приведе до порушення відповідності між планом денотації та планом конотації, а отже й до втрати емоційно-експресивного компонента.

3) Наявністю (відсутністю) з'єднувального елемента. Особливо це стосується такого виду повтору як полісиндетон, за допомогою якого створюється ритмо-евфонічний та поліфонічний ефект. Опущення з'єднувального сполучника привносить у висловлювання елемент звичайного перерахування:

"The variety of goods that the peddlers sold was staggering: linens and laces, ticking and yarn, leather and meats and vegetables and needles and soft soap and plucked whole chickens and candies and buttons and syrups and shoes." (S.Sheldon. *Bloodline*, p.77);

* "The variety of goods that the peddlers sold was staggering: linens, laces, tick- ing, yarn, leather, meats, vegetables, needles, soft soap, plucked whole chickens, candies, buttons, syrups, shoes."

Якщо ж з'єднувальний елемент є невід'ємною частиною повтору (клішовані вирази), опущення цього елемента неможливе:

"They would insist that Anna read them the tales of ogres and goblins and witches over and over again, and at night Anna would put them to bed, singing them a lullaby /.../." (S. Sheldon. *Bloodline*, p.30).

4) Можливістю (неможливістю) повної заміни контактного повтору дистантним і навпаки. Як контактний, так і дистантний повтор виконують свої, притаманні лише їм, функції. На нашу думку, повна заміна контактного повтору дистантним і, навпаки, може привести або до утворення нового типу повтору, або ж до зменшення чи збільшення емоційного компонента висловлювання і навіть до протиріччя лексико-граматичним нормам його побудови. Порівняємо:

"He looked at her and murmured, "I know, I know. I've hurt you much." (E.Segal. *Man, woman and child*, p.203);

* "He looked at her and murmured, " I know. I've hurt you so much. I know."

Або: "He might have been forty-five; he might have been nearly fifty; it was difficult to tell his exact age." (J.B.Pristley. *Angel Pavement*, p.10);

* "He might have been, he might have been forty-five, nearly fifty; it was difficult to tell his exact age."

Отже, повтор (як контактний, так і дистантний) несе експресивно-емоційне навантаження, і будь-яка компресія чи звичайне вилучення елементів повтору приводить до втрати як смислового, так і стилістичного компонентів даного відрізка мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колшанский Г.В. Соотношение субъективных и объективных факторов в языке. - М.: Наука, 1975 – 230 с.
2. Быкасова Л.В. Экспрессивность лингвистического повтора // Личность, речь и юридическая практика (межвузовский сборник научных трудов Донского юридического института).-2001. – Вып. 4. – С. 24-28
3. Актуализаторы экспрессии как неинформативные компоненты речи (на материале англ. языка) / Ефимов Л.П. – Киев, 1988.-11с.-Рус.- Деп. в ИНИОН АН СССР 4.04.88, № 33268
4. Мальченко А.А. Повтор в синтаксических конвергенциях: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04 / Моск.госп.пед ин-т им. В.И. Ленина. – М., 1975. – 18 с.
5. Ефимов Л.П. Избыточность средств выражения в синтаксических конструкциях (на материале английского языка): Автореф. дис...канд.филол.наук: 10.02.04 / КГПИИЯ. – К., 1989. – 21 с.

6. Добижа О.А. Лексико-грамматический полный контактный повтор как средство выражения категории множества // Актуальные проблемы филологии и методики преподавания (межвузовский сборник Ростовского гос.пед.ун-та). – 2001. – Ч. 1. – С. 117-121
7. Сарина З.М. Прагматические основания функционирования повтора в различных речевых формах (в англоязычном художественном тексте): Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.04 / - Моск.гос. лингв.ун-т. - М., 1999.-24 с.
8. Баева М.А. Дистантный лексический повтор в ранней прозе Б. Пастернака // Функционирование языковых единиц и грамматических категорий в разных типах и стилях речи. - Уфа: Изд-во Башкирского гос. пед. ин-та, 1997. – Ч. 2. – С. 18-26
9. Лепина Р.А. Роль лексического повтора в семантико-синтаксической организации предложения: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04 / Киев. гос. ун-т им. Шевченко. – К., 1977. – 25 с.

Матеріал надійшов до редакції 9.03.2004 р.

Малиновский Э.Ф. Лингвостилистический аспект употребления контактного и дистантного простого повтора в современном английском языке.

В статье рассмотрены некоторые лингвостилистические особенности употребления контактного простого повтора и дистантного простого повтора в современном английском языке.

Malinovsky E.F. Linguostylistic Aspect of Using Contact and Distant Simple Repetition in Modern English.

The paper dwells on some linguostylistic peculiarities of using contact and distant simple repetition in modern English.